

0–12 aylık bebeği olan annelerin çocuk bakımında başvurdukları geleneksel uygulamalar

Nurgül Bölükbaşı*

Nülüfer Erbil**

Hanife Altunbaşı***

Zehra Arslan***

Özet

Araştırma 0–12 aylık bebeği olan annelerin çocuk bakımına ilişkin başvurdukları geleneksel uygulamaları saptamak amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 203 anne alınmıştır. Anket formu 1 Mart 2007–15 Nisan 2007 tarihleri arasında Ordu Doğum ve Çocuk Hastanesine başvuran annelerle yüz yüze görüşülerek doldurulmuştur

Araştırma sonucunda; annelerin %34,5'inin doğumdan yarım saat sonra, %27,1'inin 2 saat sonra çocuklarını besledikleri saptanmıştır. Annelerin %88,7'si bebeklerine ilk gıda olarak anne sütü, %1,0'ı şekerli su vermişlerdir. Annelerin %66,0'ı bebeklerine ilk banyoyu göbek düşmesinden sonra yaptırmışlar, %53,27'si bebeği kundaklamışlardır. Annelerin %88,2'si doğumdan üç ay sonra bebeğin tırnaklarını kesmiş, neden olarak da kırkının çıkmasını beklemişlerdir (%32,5). Annelerin %33,0'ı güzel olması amacıyla anne sütünü bebeğin yüzüne sürdüğünü ifade etmiştir. Annelerin %32,5'inin bebeğinin ağzında pamukçuk olduğunda doktora götürdüğü, %25,1'inin karbonatlı su ile sildiği belirlenmiştir. Annelerin %58,6'sının bebeğin düşen göbeğini sakladığı; bebeği nazardan korumak için annelerin %42,4'ünün dua okuduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel uygulamalar, bebek bakımı

*Ordu Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu, Yrd.Doç.Dr. nurbol_52@hotmail.com

** Ordu Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu, Yrd.Doç.Dr. nilufererbil@mynet.com

***Ordu Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu mezunu

Traditional practices about child care of the mothers who owner 0-12 month baby

Abstract

This descriptive study was conducted to determine the traditional practices about child care of mothers who have child 0-12 month. The study included 203 mothers who participated as volunteers. The sample consisted of 203 women who attended the Birth and Infant Hospital between March 1, 2007 and April 15, 2007 and accepted to take part in this study. The data has been gathered in forms which were prepared by the researchers. Permission was obtained from the subjects verbally before the study started and the form was filled, with face to face interview technique.

It was result of the research, it was determined that 34.5% of the mothers feed their children after half on hour from the birth, 27.1% of them after two hours from the birth. It was found out that 1.0% of the mothers gave their children sugary water and 88.7% breast milk as first food; that 66.0% made to do the their first bath after navels cord of infant fall down, that 53.2% of the mother wrapped the children swaddling clothes. That 88.2% of the mothers cut the children's nails three months after the birth who expected of complete forty after birth. The mother statement 33.0% breast milk face baby who beautiful. The mother determination 32.5% baby's mount thrush was gone doctor and 25.1% clear carbonate water. The mother was found 58.6% after navels cord of infant fall down and 42.4% to pray keeping evil eye of infant

Key Words: Infant care, traditional practices

Giriş

İnsanların sağlıkla ilgili inanç ve uygulamaları, içinde yaşadığı toplumun kültürünün bir parçasıdır. Kültür ve toplum ayrılmaz bir bütündür. Her konuda olduğu gibi sağlıkla ilgili konularda da kültürün etkisi görülmektedir. Bilinçsizce sadece kulaktan dolma bilgilerle yapılan bu uygulamalar çoğu zaman sağlık açısından zararlı olabilmektedir. Geleneksel uygulamalardan en çok etkilenen grupta ise bebekler yer almaktadır (1-5).

Geleneksel bir yapıya sahip olan yörelerde halkın hastalıklara bakışı, kültürün etkisi altında biçimlenmektedir. Okumuş veya okumamış, zengin veya fakir olsun, halkın bir kısmı hala belirli hastalık tiplerinde modern tıbbın dışındaki metotlara başvurmakta, nazar değmesi, türbe ziyaretleri sıkça görülebilmektedir (6,7). Şenses ve Yıldızoğlu (2002) ülkemizdeki sekiz ili kapsayan çalışmalarında kadınların %54.8'inin kendine ve bebek bakımına yönelik kayınvalidelerinden yardım aldıklarını belirtirken, yalnızca %16'sı sağlık personelinen yardım aldığını belirtmişlerdir (8). Bu sonuçlar ülkemizde kadınların doğum sonu dönemde bebek sağlığına yönelik bazı sorunlar yaşadıklarını, ancak, sağlık hizmetlerinden yeterince yararlanamadıklarını göstermektedir. Doğum sonu dönemin zorlu bir geçiş dönemi olması ve verilen sağlık hizmetlerinin yetersizliği kadınların bu dönemdeki sağlık problemlerini önlemek ya da çözmek için ailelerinden görmüş oldukları geleneksel uygulamalara yönelmelerine neden olmaktadır (9,10). Dünya'nın bazı toplumlarında olduğu gibi Türk toplumunda da çok fazla geleneksel uygulama yapılmaktadır (9,11,12). Doğum sonu dönemde yapılan ve özellikle sağlık açısından zararlı olan geleneksel uygulamalar bebeğin iyileşme sürecini uzatabilmekte, etkin tedavi almasını engellemekte; sakatlık, hastalık ve hatta ölümlerle sonuçlanabilmektedir (13). Örneğin bebeğin göbeğini steril malzeme yerine herhangi bir kesici alet kullanılarak kesilmesi bebekte tetanos oluşumuna; bebeğin doğum sonu hemen tuzlanması bebeğin nazik olan cildini tahriş olmasına; sıkı kundak yapılması bebekte kalça çıkığı olmasına; höllüğe yatırılması ise bebeğin tetanos olmasına neden olan uygulamalardır (8, 11, 14, 15).

Hemşireler özellikle bireylerin kültürel inanç ve uygulamalarının sağlığa yansımaları boyutunda dikkatli olmalıdır. Bu yaklaşım; yararlı uygulamaları destekleyerek bireyleri bakımlarına katmak ve zararlı uygulamaların sağlık üzerindeki olumsuz etkilerini engellemek açısından da önemlidir (16). Toplumun sağlıkla ilgili davranışlarını geliştirebilmek için sağlık

çalışanlarına düşen görev bu tür davranışların arkasında hangi kültürel etkenlerin yer aldığını bilmek ve yanlış olan uygulamaların düzeltilmesine yönelik çalışmalarda bulunmaktır.

Bu nedenle çalışmamızda sıfır yaş grubu bebeği olan annelerin çocuk bakımında başvurdukları geleneksel uygulamaları saptamak ve yanlış olan uygulamaların çocukların sağlığını ve gelişimini olumsuz yönde etkilememesi için sağlık eğitimi yapmak amaçlanmıştır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Bu araştırma Ordu Doğum ve Çocuk Hastanesi çocuk polikliniğinde 01.04.2007-15.05.2007 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırma tanımlayıcı tipte bir çalışmadır. Araştırmanın evrenini rahatsızlık yada kontrol amaçlı çocuklarını muayene ettirmek üzere çocuk polikliniğine başvuran anneler oluşturmuştur. Araştırmaya olasılıksız örnekleme yöntemi ile 01.04.2007-15.05.2007 tarihleri arasında çocuk polikliniğine gelen 0-12 aylık bebeği olan ve araştırmaya katılmayı kabul eden 203 anne alınmıştır. Veriler, anneye ait tanıtıcı özellikleri ve çocuk bakımına ilişkin soruları içeren 28 soruluk anket formu yardımıyla annelerle yüz yüze görüşülerek toplanmıştır.

Verilerin analizi SPSS 11.5 bilgisayar programında değerlendirilmiş, istatistiki analizlerde aritmetik ortalama ve yüzdeler testleri ile kullanılmıştır.

BULGULAR ve TARTIŞMA

Araştırmaya katılan annelerin yaş ortalaması 26.37 ± 4.42 , %56.2'si ilköğretim mezunu, %91.6'sı ev hanımı ve %41.4'ü bir çocuk, %38.9'u iki çocuk sahibidir. Annelerin % 58.1'i çekirdek aile yapısındadır. Annelerin tanıtıcı özellikleri tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1. Annelerin Tanıtıcı Özelliklerinin Dağılımı

Tanıtıcı özellikler		
Yaş	X=26.37±4.42	
	Sayı	%
Eğitim Düzeyi		
Okur-yazar değil	3	1.5
İlkokul mezunu	114	56.2
Ortaokul mezunu	35	17.2
Lise	38	18.7
Üniversite	13	6.4
Meslek		
Ev hanımı	186	91.6

Bölükbaş N, Erbil N, Altunbaş H, Arslan Z. (2009). 0–12 aylık bebeği olan annelerin çocuk bakımında başvurdukları geleneksel uygulamalar. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

Memur	8	4.0
İşçi	2	1.0
Özel sektör	7	3.4
Çocuk sayısı		
1 çocuk	84	41.4
2 çocuk	79	38.9
3 çocuk	34	16.7
4 çocuk ve ↑	6	3.0
Aile tipi		
Çekirdek aile	118	58.1
Geniş aile	85	41.9

Araştırmaya katılan annelerin % 34.5'i doğum sonrası bebeklerini ilk yarım saatte, % 27.1'i ilk iki saat içinde anne sütüyle beslemişlerdir. Doğumdan hemen sonra çocuğu beslememe nedenleri araştırıldığında; %40.4'ünün sezeryan doğum yapıp kendilerine gelemedikleri, %8.9'unun küvözde kaldığı, %6.4'ünün çocuğu ağlamadığı için beslemedikleri veya geç besledikleri belirlenmiştir. Yatkin ve arkadaşları (2005) yaptığı çalışmada annelerin %66.0'nın ilk 24 saat içinde bebeklerini emzirdikleri, %20.0'ında anne sütü vermeden önce bir geleneksel uygulama yaptıkları, bununda 3 ezan bekledikten sonra emzirme olduğu saptanmıştır. Eğri ve Gölbaşı (2007), Özyazıcı ve Polat'ın (2004), Biltekin ve arkadaşlarının (2007), Yalçın ve arkadaşlarının (2006) çalışmasında da benzer sonuç ortaya konulmuştur (3, 17, 16, 13, 15,18). Bizim çalışmamızda annelerin bebeklerini beslemelerinde gecikme nedenleri anne yada bebeğe ait tıbbi nedenler olmuştur.

Bebeğe ilk gıda olarak annelerin büyük oranda anne sütü (%88.7), %1.0 oranında ise şekerli su verdikleri bulunmuştur. Özyazıcıoğlu ve Polat (2004) yaptığı çalışmada annelerin %89.0'nın bebeklerini ilk anne sütü ile beslediğini bulmuştur. (13). Yalçın ve arkadaşlarının (2006) çalışmasında çocuğa ilk gıda olarak şekerli su verme uygulamasının %11.3, Özyacıoğlu ve Polat'ın çalışmasında bu oran % 7.8 olarak saptanmıştır (18,13). Biltekin ve arkadaşlarının (2004) çalışmasında da annelerin tamamı şekerli su verdiklerini söylemişlerdir (68 anne) (15). Bu konuda geleneksel uygulamalara yer verilmemesi sevindiricidir. Bu sonucun; annelerin bebek bakımı konusunda görsel ve yazılı medyadan yapılan eğitim programlarıyla bilinçlenmiş olmaları, birinci basamak sağlık hizmetlerinin yeterliliği ve çalışmanın şehir merkezinde yapılmış olmasıyla ilgili olduğu düşünülebilir.

Çalışmada çocuğun ilk banyosunun ne zaman yaptırıldığı araştırılmış; annelerin %66.0'nın göbeği düşmeden önce bebeği banyo yaptırdığı bulunmuştur. Dindar ve Ünsar'ın

(2005) çalışmasında çocuğun ilk banyosunu yaptırma zamanı, %70.7 göbeği düştükten sonradır (19). Özyacıoğlu ve Polat'ın çalışmasında annelerin % 37.7'si bebeklerini yarı kırkı (20 gün) veya kırkı çıktıktan sonra banyo yaptırdıklarını ifade etmişlerdir (13). Çocuğun ilk banyosu göbeği düşmeden önce silme banyo, göbeği düştükten sonra normal banyo şeklinde yapılmalıdır. Islak ve nemli ortam göbek kordonunun kuruyup düşmesini engellediği gibi mikroplanarak enfekte olmasına neden olacağından üzerinde durulması gereken bir konudur (2). Bu sonuç annelerin konuyla ilgili eğitilmeleri gereğini düşündürmektedir.

Araştırmaya katılan annelerin %53.2'sinin çocuklarını kundak yaptıkları saptanmıştır. Eğri ve Gölbaşı (2007) çalışmalarında annelerin %89.8'i bebeklerini kundakladıkları, kundaklama nedenleri arasında çocuğun rahat uyması (%69.9) ve bacaklarının düzgün olması (%59.8) ilk sıralarda belirtilen nedenler arasında yer almıştır (16). Yalçın ve arkadaşları (2006) çalışmasında annelerin %52.7'sinin, Özyacıoğlu ve Polat (2004) annelerin %73.0'mının, Biltekin ve arkadaşları (2004) annelerin %79'unun kundak uygulamasına başvurduklarını bulmuştur (18,13,15). Bebeği kundak yapmanın bebek sağlığı açısından bazı sakıncalarının olacağı ve bebeğin serbest hareket etmesini engellediği düşünüldüğünde annelere uygun oda sıcaklığında bebeklerini kundaklamamaları önerilmelidir.

Araştırmaya katılan annelerin %32.5'inin bebeğinin ağzında pamukçuk olduğunda doktora götürdüğü, %25.1'inin karbonatlı su ile sildiği, %1.0'mın ise annenin saçını bebeğin ağzına sürdüğü bulunmuştur. Eğri ve Gölbaşı (2007) yaptıkları çalışmada pamukçuğu olan bebeğin ağzına soda sürmenin %61.6 ile kadınlar tarafından en sık yapılan uygulama olduğunu belirtmişlerdir (16). Yalçın ve arkadaşları (2006) yapmış olduğu çalışmada annelerin %53.0'mının pamukçuk durumunda saçlarını bebeğinin ağzına sürdüğünü saptamıştır (18). Biltekin ve arkadaşlarının çalışmasında (2004) bu konuda en sık uygulanan yöntem ise soda uygulaması olarak saptanmıştır (15). Bebek açısından zararlı olabilecek geleneksel uygulamaların terk edilmesi gereği uygun yöntemlerle annelere anlatılmalıdır.

Annelerin %75.4'ünün bebekte sarılık görülmesi durumunda doktor tavsiyesi dışında herhangi bir uygulama yapmadığı, yapanların ise (%24.6) bebeklerine sarı giydirdiği, sık emzirdiği, altın suyunda yıkadığı ve ışık altında bıraktığı belirlenmiştir. Sarılık olan bebeğe yönelik yapılan geleneksel uygulamalar arasında en sık olarak yapılan uygulamanın %40.0 ile bebeğe sarı bez bağlamak olduğu belirlenmiştir. Eğri ve Gölbaşı (2007) yaptıkları çalışmada bebeğin sarılık olmaması için annelerin yaptıkları uygulamalar içinde en sık olarak bebeğin yüzüne sarı örtü örttüklerini (%73.6) ve bebeği altın konulan su ile yıkadıklarını (%20.0)

belirtmişlerdir (16). Çoşkun ve arkadaşlarının (2005) yapmış oldukları araştırmada annelerin %40.0'ı bebeklerini sarılıktan korumak için sarı örtü örttüğünü, sarı ışık yaktığını, emzirdiğini, şekerli su verdiğini ve bebeğe altın taktığını saptamıştır (20). Biltekin ve arkadaşlarının çalışmasında (2004) bu konuda en sık uygulanan yöntem ise sarı bez bağlanmasıdır (15). Yararlı olmayıp zararlı olmayan geleneksel uygulamaları (sarı giydirmek, altın suyunda yıkamak gibi) değiştirmek konusunda ısrarlı davranmamak ancak herhangi bir yararının olmadığını açıklamak gerekir.

Annelere çocuklarını uyutmak için ne gibi uygulamalara başvurduğunu sorulduğunda; %33.0'nın ayağında sallayarak, %25.6'sının beşikte sallayarak, %15.8'inin de ninni söyleyerek bebekleri uyuttuğu bulunmuştur. Özyazıcıoğlu ve Polat'ın (2004) yapmış olduğu çalışmada anneler çocuklarını uyutmak için %43.9 oranında ballı, şekerli emzik verdiklerini belirlenmiştir (13). Ancak bizim bölgemizde bu oran %5.4 olarak saptanmıştır. Bebeklerin ayakta yada beşikte sallanarak uyutulması Türk toplumunda oldukça yaygın bir uygulamadır.

Araştırmaya alınan annelerin %25.6'sının bebekleri diş çıkarırken diş jeli sürdüğü, %13.8'inin diş kaşiyıcısı kullandığı bulunmuştur. Bu konuda herhangi bir geleneksel uygulamaya rastlanmamıştır.

Araştırmaya alınan annelere çocuğu ishal olduğunda ne yaptığı sorulmuş; %58.6'sının ishali çocuğu doktora götürdüğü, %26.6'sının çocuğa bol su verdiğini bulunmuştur. Durualp ve arkadaşları (2005) yapmış olduğu çalışmada annelerin yüksek oranda ishali çocuğu doktora götürmenin gerekliliğini ve ishal sırasında bol su vermesi gerektiğini bildiğini saptanmıştır (%99.3) (21). Biltekin ve arkadaşları (2004) çalışmalarında ishal durumunda en sık anne sütünden kesme ve kahve ile yoğurt karıştırılarak verilmesi uygulamalarını belirtmişlerdir (15). Bu sonucun; annelerin bebek bakımı konusunda görsel ve yazılı medyadan yapılan eğitim programlarıyla bilinçlenmiş olmaları, birinci basamak sağlık hizmetlerinin yeterliliği ile ilgili olduğu düşünülebilir.

Çalışmaya alınan annelerin bebeklerini nazardan korumak için %42.4'ünün dua okuduğu, %26.6'sının mavi boncuk taktığı bulunmuştur. Eğri ve Gölbaşı (2007) çalışmalarında kadınların %93.3'ü bebeği nazardan korumak için ve %92.3'ü bebeğin nazara uğradığını düşündüğünde bunu gidermek için geleneksel uygulama yaptığını ifade etmiştir. Kadınlara bebeklerini nazardan korumak için yaptıkları geleneksel uygulamalar sorulduğunda %84.7'si dua okuduklarını ifade etmişlerdir (16). Özyazıcıoğlu ve Polat (2004) annelerin çocuklarını nazardan korumak için %25.4'ünün çocuğa mavi boncuk taktığını, Dindar ve

Ünsar'ın (2005) yapmış olduğu çalışmada annelerin %86.4'ünün nazara inandığı ve nazara inananların da %72.8'inin bebeğini nazardan korumak için dua okuduğu veya okuttuğu belirlenmiştir (13,19). Biltekin ve arkadaşlarının (2004) çalışmalarında en sık uygulanan yöntem ise nazar boncuğu takılmasıdır (15).

Çalışma kapsamına alınan annelerin %88.2'sinin bebeklerinin tırnaklarını 0-3 ay içerisinde kestiği belirlenmiştir. Annelerin %32.5'i çocuğun tırnaklarını kesmek için kırkının çıkmasını bekledikleri saptanmıştır. Özyacıoğlu ve Polat'ın çalışmalarında (2005) annelerin %44.1'i çocuğun tırnağını doğumdan 6 ay sonra yada daha geç kestiklerini belirtmişlerdir (13). Bebeğin tırnağının geç kesilmesi bebek için zararlı olabilir (yüzünü tırnağıyla yırtması gibi). Bu nedenle bebeğin tırnağının zamanında kesilmesinin gerekliliği annelere anlatılmalıdır.

Çalışmaya alınan annelere bebeğin göbeğin düşmesi için ne yaptığı sorulduğunda; %19.7'sinin batikonla sildiği, %6.4'ünün temiz tuttuğu, %2.0'ının ise anne sütü damlattığı bulunmuştur. Çalışmaya alınan annelerin %58.6'sının düşen göbeği sakladığı, %17.7'sinin okul, cami, hastane gibi yerlerin bahçesine gömdüğü bulunmuştur. Eğri ve Gölbaşı (2007) yaptıkları çalışmada annelerin yarıya yakınının (%48.2) bebeğin göbeğini evde sakladığını, %18.2'si ayak basmayan bir yere, %14.2'si okul bahçesine, %8.9'u bahçeye ve %8.1'i cami avlusuna gömdüklerini belirtmişlerdir. Aynı çalışmada bebeğin göbeğinin çabuk düşmesi için annelerin yaptıkları uygulamaların bebeğin göbeğini göbek bağı ile sıkıca bağlamak (%28.8), göbeğe zeytinyağı sürmek (%20.8) ve bebeği banyo yaptırmak (%15.4) olduğu tespit edilmiştir (16). Coşkun ve arkadaşlarının (2005) yapmış olduğu çalışmada annelerin %78.6'sının düşen göbeği düşen göbeği eve bağlı olsun diye evde sakladığı, okusun büyük adam olsun inancıyla okul-üniversite bahçesine gömdüğü, bereketli olsun inancıyla toprağa gömdüğü belirlenmiştir (20). Biltekin ve arkadaşlarının çalışmasında ise (2004) çaput yakılıp üstüne konulduğu ve kahve sürüldüğü (%40) saptanmıştır (15). Düşen göbeğin saklanması ve değişik düşüncelerle farklı yerlere gömülmesi uygulaması bebek sağlığı açısından zararlı olmayan ve aileyi psikolojik olarak rahatlatan bir uygulama olması nedeniyle eğitim düzeyi yüksek bireylerin başvurduğu bir uygulamadır.

Çalışmaya alınan annelerin %33.0'ının, çocuğun güzel olması amacıyla anne sütünü bebeğin yüzüne sürdüğü, %17.8'inin burnunu sıkıştırıp yanaklarına gamze olsun diye parmak bastığı, %12.8'inin kaşına, gözüne sürme çektiği belirlenmiştir. Eğri ve Gölbaşı (2007) yaptıkları çalışmada annelerin bebeğin güzel olması için en sık yapılan uygulamaların

bebeğin başını bağlamak (%58.1), bebeğin alnını sıkıca bağlamak (%56.8), bebeğin burnunu sıkıca sıkmak (%42.7) ve bebeğin belini bağlamak (%25.1) olduğu belirlenmiştir (16). Yalçın ve arkadaşları (2006) yapmış olduğu araştırmada da annelerin %13.7'sinin bebeğin kaşına, gözüne sürme çektiği, %4.6'sının bebeğin burnunu sıkıştırıp yanaklarına gamze olsun diye parmak bastığı, %3.8'inin anne sütünü bebeğin yüzüne sürdüğünü bulmuşlardır (18). Biltekin ve arkadaşlarının çalışmada ise (2004) bu konuda en sık uygulanan yöntemin göze sürme uygulaması olduğu ifade edilmiştir (15). Bebek cildi için zararlı olmayacak uygulamalar söz konusu olabilir ancak bebek cildine zararlı olabilecek kimyasal maddelerin bu amaçla uygulanmamasının önemi annelere anlatılmalıdır.

Annelerin %31.5'inin yürüme döneminde bebeklerini yürütece koyduğu, %21.2'sinin elinden tutup yürütmeye çalıştığı, %8.9'unun ayak bağı kestirmek şeklinde bir geleneksel yönteme başvurduğu bulunmuştur. Son yıllarda bebekleri yürütece koymanın zararlı yönleri üzerinde durulmaktadır. Bu nedenle annelere yürüteçten ziyade aile bireylerinin yardımıyla bebeğin yürümesine destek olmaları önerilebilir.

Annelerin çocukları ateşlendiğinde %45.3'ünün üzerini soyup ısını azalttığını, %36.5'inin ilaç verdiği saptanmıştır. Doğu Anadolu'da yapılan bir çalışmada çocuğun ateşini düşürmek için vücuduna sirke, çiğ süt ve ispirto sürüldüğü belirtilmiştir (7). Biltekin ve arkadaşlarının çalışmasında ise (2004) en sık yapılan uygulama sirkeli su ve aspirin karıştırılıp vücudun silinmesi olduğu belirtilmiştir (15). Yüksek ateş bebekler için ayrı bir önem taşımaktadır. Bu konunun önemi üzerinde ailelere özellikle eğitim verilmelidir.

Tablo 2. Annelerin Bebek Bakımında Başvurdukları Uygulamalar

Bakıma yönelik uygulamalar	Sayı	%
İlk besleme zamanı (n=203)		
İlk 15 dk.	39	19.2
İlk 30 dk.	70	34.5
İlk 2 saat	55	27.1
2 saat ve sonrası	39	19.2
Doğumdan hemen sonra beslememe nedeni (n=131*)		
Çocuğu ağlamadığı için	13	6.4
Sütü olmadığı için	7	3.4
Doğumu sezeryanla olup kendine gelemediği için	82	40.4
Bebeği küvözde kaldığı için	18	8.9
Bebeği emmediği için	11	5.4
Çocuğa verilen ilk gıda (n=203)		
Anne sütü	180	88.7
Şekerli su	2	1.0

Bölükbaş N, Erbil N, Altunbaş H, Arslan Z. (2009). 0–12 aylık bebeği olan annelerin çocuk bakımında başvurdukları geleneksel uygulamalar. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

Hazır mama	21	10.3
Ek gıdalara başlama zamanı (n=203)		
0-3 ay	50	24.7
4-6 ay	103	50.7
7 ay ve ↑	50	24.6
İlk banyosunu yaptırma zamanı (n=203)		
	S	%
Göbeği düştükten sonra	62	30.5
Yarı kırık çıktıktan sonra	4	2.0
Kırık çıktıktan sonra	3	1.5
Göbeği düşmeden önce	134	66.0
Çocuğu kundaklama (n=203)		
Kundaklayan	108	53.2
Kundaklamayan	95	46.8
Pamukcuk için yapılan uygulamalar (n=131*)		
Uygulama yapanlar	50	24.6
Uygulama yapmayanlar	153	75.4
Sarılığı önlemek için yapılan uygulamalar (n=51*)		
Sarı giydirme	14	6.9
Sarı giydirmeme	5	2.5
Altın suyunda yıkama	6	3.0
Sürekli emzirme	11	5.4
Işık altında tutma	8	3.9
Aşı yaptırma	7	3.4
Kolay uyutmak için yapılan uygulamalar (n=195*)		
Ayağında sallama	67	33.0
Ballı, şekerli emzik verme	11	5.4
Ninni söyleme	32	15.8
Beşikte sallama	52	25.6
Kucakta sallama	9	4.4
Emerken uyutma	24	11.8
Diş çıkarırken yapılan uygulama (n=105*)		
	S	%
Diş kaşiyıcısı kullanma	28	13.8
Diş jeli sürme	52	25.6
Eline sert bir şeyler verme	13	6.4
Doktora götürme	12	5.9
Çocuk bakımında yardım alınan kişi (n=208*)		
Doktor	67	33.0
Hemşire	6	3.0
Ebe	38	18.7
Aile büyükleri	88	43.3
Kitaplar	9	4.4
İshalde yapılan uygulamalar (n=221*)		
Doktora götürme	119	58.6
Bol su verme	54	26.6
Şekerli-tuzlu su verme	9	4.4

Bölükbaş N, Erbil N, Altunbaş H, Arslan Z. (2009). 0–12 aylık bebeği olan annelerin çocuk bakımında başvurdukları geleneksel uygulamalar. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

Sık sık emzirme	6	3.0
Patates, muz gibi posasız yiyecekler verme	33	16.3
Nazardan korumak için yapılan uygulamalar (n=154*)		
Muska takma	14	6.9
Mavi boncuk takma	54	26.6
Dua okuma	86	42.4
Çocuğun tırnaklarını ilk kesme zamanı (n=203)		
	S	%
0-3 ay	179	88.2
4-6 ay	24	11.8
Tırnaklarını kesmek için bekleme nedeni (n=107*)		
	S	%
Kırkının çıkmasını bekleme	66	32.5
Babasının cebinden para almasını bekleme	6	3.0
Kendi kırılıp düştüğü için bekleme	35	17.2
Göbeğin düşmesi için yapılan uygulama (n=57*)		
Batikonla silme	40	19.7
Temiz tutma	13	6.4
Anne sütü damlatma	4	2.0
Düşen göbeğe yapılan uygulama (n=203)		
Saklama	119	58.6
Beşiğe asma	15	7.4
Okul, cami, hastane gibi yerlerin bahçesine gömme	36	17.7
Çöpe atma	33	16.3
Çocuğun güzel olması amacıyla yapılan uygulamalar (n=142*)		
Kaşına, gözüne sürme çekme	26	12.8
Gebeyken elma, ayva yeme	11	5.4
Burnunu sıkıştırıp, gamze olsun diye parmak basma	38	18.7
Anne sütünü bebeğin yüzüne sürme	67	33.0
Yürüme döneminde yapılan uygulamalar (n=125*)		
Yürütece koyma	64	31.5
Elinden tutup yürütmeye çalışma	43	21.2
Ayak bağı kestirme	18	8.9
Çocuk ateşlendiğinde ilk yapılan uygulama (n=203)		
Üzerini soyup ısını azaltma	92	45.3
İlaç verme	74	36.5
Ilık uygulama yapma	22	10.8
Doktora götürme	11	5.4
Sirkeli suyla silme	4	2.0
Çocuk rahatsızlandığında ilk başvuru yeri (n=203)		
Aile büyükleri	14	6.9
Sağlık ocağı	28	13.8
Hastane	156	76.8
Özel hastane	5	2.5

* Soruya cevap veren ve birden fazla seçenek işaretleyen anneler n sayısı olarak alınmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmada elde edilen sonuçlar; annelerin çocuk bakımına ilişkin olarak kundaklama, sarılığın önlenmesi, uyutma, nazardan koruma, tırnak kesimi, yürüme, göbek düşmesinde ve çocuğun güzel olması amacıyla yapılan uygulamalarda az da olsa geleneksel yöntemlere başvurduğunu göstermiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara bakıldığında annelerin çoğunun çocuklarını ilk anne sütü ile ve zamanında beslediği, sezeryan ile doğumun emzirmeyi etkilediği bulunmuştur. Ayrıca annelerin yine çoğunluğunun ek gıdalara uygun zamanda başladığı belirlenmiştir.

Annelerin büyük bir oranda (108 anne) çocuklarını kundakladığı, çocuklarını nazardan korumak için dua okuduğu, tırnaklarını kesmek için kırkının çıkmasını beklediği, düşen göbeği hatıra olsun diye sakladığı ve güzel olsun diye anne sütünü bebeğin yüzüne sürdükleri belirlenmiştir. Grubun az bir kısmının (18 anne) ise çocukları erken ve hızlı yürüsün diye geleneksel olarak ayak bağı kestirdiği saptanmıştır.

Çalışmamızda sağlığı zararlı olabilecek geleneksel uygulama saptanmamıştır. Bu durumun çalışmanın şehir merkezinde yapılmasından, ailelerin görsel ve yazılı kaynaklardan konuyla ilgili doğru bilgileri araştırmasından ve birinci basamak sağlık hizmetlerinin başarısından kaynaklandığı düşünülebilir.

Sonuçlar doğrultusunda; bebek bakımına ilişkin yanlış ve eksik bilgileri gidermede en önemli kişilerden olan ebe ve hemşirelerin sağlık kuruluşlarında ve ev ziyaretleri ile çocuk bakımına yönelik eğitim programlarını artırarak devam ettirmesini önerilebilir.

Annelerden çoğunun bebek bakımında bilinçli olması, geleneksel uygulamaların yerini çağdaş uygulamaların almış olması sevindiricidir.

KAYNAKLAR

- 1..... Halk hekimliği (geleneksel tıp). <http://www.discoverturkey.com/kultursanat/halk-hekim.html>. (erişim:23.05.2007).
2. **Eroğlu K.** (2005). Yenidoğanın fizyolojisi ve bakımı. *Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği*. Editör: Lale Taşkın, 7. Baskı, Sistem Ofset, Ankara. s.413.
3. **Özyazıcıoğlu N.** (2004). 12 aylık çocuğu olan annelerin sağlık sorunlarında başvurdukları geleneksel uygulamalar. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 7 (2): 30-38.
4. **Bahar Z, Bayık A.** (1985). Doğanlar Mahallesinde Annelerin Çocuk Bakımına İlişkin Geleneksel Davranışlarının İncelenmesi. *I.Ulusal Hemşirelik Kongresi*. İzmir. Ege Üniversitesi Matbaası; 241-251.

Bölükbaş N, Erbil N, Altunbaş H, Arslan Z. (2009). 0–12 aylık bebeği olan annelerin çocuk bakımında başvurdukları geleneksel uygulamalar. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

5. **Meriç M, Elçioğlu O.** (2004). Halk Tababetinin Çocuklara Yönelik Uygulamaları. I. Halk Bilim Sempozyumu. Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Basımevi; 133-141.
6. **Polat HH.** (1995). Sivas Ulaş'ta Halk Hekimliği Uygulamaları. Ankara: Ürün Yayıncılık. Ltd. Şti; 104-105.
7. **Altınkaynak S.** Çocuk bakımında geleneksel uygulamalar. <http://www.mitrasaglik.com.tr/gebelik-annelik/haberler/cocuk-bakiminda-geleneksel-uygulamalar.html> (Erişim: 28.01.2008)
8. **Şenses M, Yıldızoğlu İ.** (2002). Sekiz ayrı ildeki kaynana ve gelinlerin loğusalık ve çocuk bakımında geleneksel uygulamaları. *Çocuk Forumu*. 5 (2): 44-48.
9. **Bayık A.** (1985). Doğurgan çağdaki kadınların geleneksel uygulamalarına ilişkin bir çalışma. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 1 (1): 1-13.
10. **Polat HH.** (1995). Sivas Ulaş'ta Halk Hekimliği Uygulamaları. Ankara: Ürün Yayıncılık. Ltd. Şti; 104-105.
11. **Aksayan S.** (1983). Çocuk Sağlığına İlişkin Geleneksel İnanç Ve Uygulamalar. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
12. **Hotun N, Çoşkun A.** (1990). İstanbul Halkalı Bölgesinde Kadınların Gebelik Ve Doğuma İlişkin Geleneksel İnanç Ve Uygulamaları. II. Ulusal Hemşirelik Kongresi Bildirileri Kitabı. İzmir. Ege Üniversitesi Matbaası; 696-706.
13. **Özyazıcıoğlu N, Polat S.** (2004). 12 Aylık Çocuğu Olan Annelerin Çocuk Bakımına İlişkin Başvurdukları Geleneksel Uygulamalar. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 7 (2):63-71.
14. **Bahar Z, Bayık A.** (1985). Doğanlar Mahallesinde Annelerin Çocuk Bakımına İlişkin Geleneksel Davranışlarının İncelenmesi. I.Ulusal Hemşirelik Kongresi. İzmir: Ege Üniversitesi Matbaası; 241-251.
15. **Biltekin Ö, Boran D.** (2004). Naldöken sağlık bölgesinde 0-11 aylık bebeği olan annelerin doğum öncesi dönem ve bebek bakımında geleneksel uygulamaları. *STED*. 13 (5): 166-168.
16. **Eğri G, Gölbaşı Z.** (2007). 15-49 Yaş Grubu Evli Kadınların Doğum Sonu Dönemde Bebek Bakımına Yönelik Geleneksel Uygulamaları. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*; 6 (5): www.korhek.org
17. **Yatkin Ö, Sancak N, Kamçı Ö ve ark.** (2005) 0-5 Yaş Çocuğu Olan Annelerin Bebek Beslenmesine ilişkin Geleneksel İnanç ve Uygulamaları. 4.Ulusal Hemşirelik Kongresi Özet Kitabı, 5-6 Mayıs 2005, Ordu, s.70
18. **Yalçın H, Selma Ç, Fatma K ve ark.** (2006). Çocuk Sağlığı Ve Bakımı İle İlgili Geleneksel Uygulamalar. 5.Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi Kitabı. 20-21 Nisan 2006, Şanlıurfa, s.223
19. **Dindar İ, Ünsar S, Güzel S ve ark.** (2005). Edirne Merkezindeki Bir Sağlık Ocağına Kayıtlı 0-6 Yaş Arası Çocuğu Olan Annelerin Çocuk Bakımına İlişkin Geleneksel Davranışlarının İncelenmesi. 4.Ulusal Hemşirelik Kongresi Özet Kitabı. 5-6 Mayıs 2005, Ordu, s.114.
20. **Coşkun A, Beşer A, Erdem N ve ark.** (2005). 0-1 Yaş Bebeği Olan Annelerin Bebek Bakımında Kullandıkları Geleneksel Yöntemlerin İncelenmesi. 4.Ulusal Hemşirelik Kongresi Özet Kitabı. 5-6 Mayıs 2005, Ordu, s.108.
21. **Durualp E, Atik M, Işık L ve ark.** (2005). 0-24 Aylık Çocuğa Sahip Annelerin İshale İlişkin Bilgi Düzeylerinin Ve Yaptıkları Uygulamaların Saptanması. 4.Ulusal Hemşirelik Kongresi Özet Kitabı. 5-6 Mayıs 2005, Ordu, s.107.